

ROERKERKNIEUWS - door het jaar

editie 207 (17 juni 2024) – www.roerkerken.nl

De Harch Herkenbosch

Op zaterdag 15 juni j.l. hield De Harch in Herkenbosch 'open dag', dit naar aanleiding van de oplevering van de vernieuwbouw en omvorming tot 'dorpshuis'. Dit gemeenschapshuis resp. verenigingsgebouw kan inmiddels bogen op een bijna 70-jarige geschiedenis. De Harch werd gebouwd in de periode dat Herkenbosch de gevolgen van de tweede wereldoorlog te boven probeerde te komen. Na de oorlog lag een groot deel van het dorp in puin, ook de parochiekerk waarvan de toren begin 1945 door de terugtrekkende Duitse troepen was opgeblazen. In dat 'gewonde' dorp werd de Zuid-Limburger Guus Rohs (1901-1959) in 1946 tot (bouw-)pastoor benoemd. Met veel enthousiasme probeerde hij onder de moeilijke omstandigheden van toen zowel het kerkelijk als sociale leven weer op gang te brengen. Mede dankzij de royale giften van Dr. Hubert Biermans (1863-1953) herstelde hij niet alleen de kerk en de scholen, maar wist hij ook de paters Assumptionisten naar Herkenbosch te halen die hem sinds 1950 in de zielzorg en bij de gemeenschapsopbouw terzijde zouden staan. Dat resulteerde datzelfde jaar al in de uitgave van een verenigingsblad, 'Ons Blad' geheten. Niet lang daarna zou de aanleg van de Beatrixmijn in Herkenbosch & Omstreken voor een enorme 'Aufschwung' zorgen, niet alleen op economisch, maar ook op sociaal gebied. Tegen die achtergrond kwam het tot de bouw van wat nu 'De Harch' heet (1956). Dat was echter niet het eerste 'verenigingsbouw' resp. gemeenschapshuis van Herkenbosch. Die was enkele jaren eerder al tot stand gekomen in de feestzaal aan de huidige Dr. Biermansstraat uit 1938, die het kerkbestuur het eind 1950 had aangekocht en tot parochie- en jeugdhuis liet verbouwen: de 'Beatrixzaal'. Die zou niet lang daarna naar Dr. Biermans vernoemd, *"als een blijvende herinnering aan en als een blijvend bewijs van onuitsprekelijke dankbaarheid tegenover onze grote weldoener Dr. Hubert Biermans, waaraan Herkenbosch zoveel te danken heeft"*. In het najaar van 1952 liet het kerkbestuur weten dat *"inzake het Dr. Biermanshuis een commissie tot exploitatie (was) gesticht met alle rechten van handelen en beheer. Met betalingen en wensen richtte men zich tot het dagelijks bestuur der commissie. Voorzitter: Herman Schreurs, Stationsweg; secretaris penningmeester: H. Engelen, Hammerstraat; lid: Thei Pollaert, Wijngaardsraat"*. Deze nieuwe 'stichting' zette *"voor het verenigingsleven en het jeugdwerk, samen met de prachtige kerk en pastorie, de nieuwe kloosterstichting 'De Steegh', het nieuwe Groene Kruis, de mooie bewaarschool en de naai- en huishoudschool ... de kroon op het omvangrijke werk dat in de laatste twee jaar verricht werd voor het geestelijk, lichamelijk, cultureel en sociaal welzijn van de parochie Herkenbosch"*, aldus het bericht in de krant. Na mislukte pogingen om de kelders van het tot ruïne vervallen kasteel Daelenbroek aan te wenden tot nut van de parochie (o.a. jeugdwerk, visvijver enz.) liet het kerkbestuur na de verkoop van het Dr. Biermanshuis in 1956 een nieuw jeugdhuis bouwen. In de garderobe van dit jeugdhuis (de huidige 'Harch' aan de Kloosterstraat) bevindt zich de "eerste steen" met de tekst: *"in gratam fautoris nostri dr. H. Biermans memoriam me posuit hujus paroeciae pastor 31-5-1956"* (ter dankbare herinnering aan onze weldoener dr. H. Biermans legde mij de pastoor van deze parochie op 31 mei 1956). Nadat halverwege de zeventiger jaren de eind 1955 opgerichte Culturele Ontspanningsvereniging Herkenbosch (COVH) haar activiteiten van het Dr. Biermanshuis naar De Harch verplaatste, kreeg het gebouw een flinke 'boost' die in 1981 uitbreiding noodzakelijk maakte. Nadat gesprekken tussen de stichting De Harch en (jeugd-)Soos

'Amicale' om gezamenlijk tot een Brede Maatschappelijke Voorziening (BMV) voor Herkenbosch te komen op niets waren uitgelopen, werd het gebouw uiteindelijk in het voorjaar van 2022 door de parochie aan stichting De Harch verkocht. Die stichting initieerde ook de vernieuwbouw en omvorming tot BMV resp. 'dorpshuis' die in 2023 begon en inmiddels tot voltooiing is gekomen. Het was een lange weg ernaar toe, maar ondanks de vele tegenvallers en tegenslagen waarmee de stichting te maken kreeg mag het resultaat gezien worden. Proficiat aan de stichting die er ondanks alles toch altijd in is blijven geloven!

herbestemming St. Andreaskerk

Tijdens de informatieavond op maandag 13 mei j.l. werd het al gemeld: dat in verband met de bezwaren die toen werden ingebracht tegen de te verwachten inkijk vanwege de toren-appartementen inmiddels is besloten van die appartementen af te zien. Dat betekent niet alleen drie appartementen minder (15 in plaats van 18), maar ook dat de luidklokken zouden kunnen blijven hangen (zie Roerkerknieuws 203). Dat had blijkbaar ook te maken met het advies van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (vroeger Monumentenzorg geheten) en de reactie van het Cuypersgenootschap. Daarin gaat het voornamelijk over de monumentale klok uit 1337 en over de glas-in-loodramen van Jérôme Goffin uit 1956 en wat daarvan moet worden als de herbestemmingsplannen doorgaan. Aangezien dat niet duidelijk is heeft de RCE de gemeente Roerdalen afgeraden om de gevraagde omgevings-vergunning te verlenen. Aldus de recente berichtgeving hierover door RoerdalenNu (2024/23). Dit naar aanleiding een 'post' van 2 mei j.l. op 'www.herdenkingroerdalen.nl', waarin gesuggereerd wordt dat de vergunning (en dus ook de herstemming van de kerk tot appartementen) daarmee van de baan is. Het gaat echter om een advies van de RCE, dat zich als geen ander bewust is van de "zeer zeldzame en kwetsbare middeleeuwse klok" die Melick rijk is (De Heraut 61 [2024] nr. 22), de klok die dan ook al sinds 1968 op de Monumentenlijst staat (monumentnr. 28552). Ook al gaat het bij de RCE vooral om de klok en bij het Cuypersgenootschap om de ramen, 'de Melickers' zijn blijkbaar meer geïnteresseerd in het behoud van de 'eeuwenlange luidtraditie', een 'dorpstraditie' die niet verloren mag gaan. Ook in Urmond kenden ze zo'n dorpstraditie na de onttrekking van de oude dorpskerk aan de eredienst (1957). Ook in die kerk hangen 'monumentale' klokken uit 1494 resp. 1506 die altijd drie keer per dag geluid worden ('angelus'). Aan die traditie kwam onlangs bijna een einde toen een buurtbewoner klaagde over geluidsoverlast. De rechter gaf de klager gelijk, met name omdat het luiden geen religieus doel meer diende (ECLI:NL:RBLIM:2023:6580). Dankzij de nodige aanpassingen mag er nu weer geluid worden, maar sindsdien is het qua klankkleur niet meer wat het geweest is. We zijn benieuwd hoe lang het in Melick goed blijft gaan als het luiden geen religieus doel meer dient. In Melick gaat het trouwens ook om twee klokken: niet alleen om de Mariaklok uit 1337, maar ook om de Andreasklok uit 1959 (zie Roerkerknieuws 117- 118).

Werk aan de kerk

Terwijl ze zich in Melick druk maken over wie straks (als de kerk geen kerk meer is) bij welke gelegenheid de klok zal luiden, wordt er aan andere kerken nog 'gewoon' gewerkt. In week 24 werden in Herkenbosch de beschadigde mergel- en afdekblokken boven de gevel van het priesterkoor vervangen (zie Roerkerknieuws 205). Hier en daar werd ook voegwerk hersteld, met name rondom een raam bij de trapopgang naar het oksaal. Boven het gewelf nabij het priesterkoor moest een houten balk worden vervangen. Ook dient het glas-in-loodraam van St. Hubertus hersteld te worden. Dit gebeurt door onze plaatselijke glazenier Frits Zeegers. Zoals al vermeld zijn dit werkzaamheden die in het kader van de SIM (Subsidie

Instandhouding Monumenten) door het rijk gesubsidieerd worden. In Vlodrop is men nog druk doende met het herstel van het voegwerk aan de toren. Na vervangen van het voegwerk in de westelijke topgevel van de Berger Mariakapel, liggen daar de werkzaamheden om de een of andere reden weer stil.

de St. Janskloes (III)

De families De Pas-de Feuquières en Van Aefferden oefenden in de achttiende eeuw ook afwisselend het patronaatsrecht over de St. Janskloes uit. Eind achttiende eeuw begon de Kluis in verval te raken: In 1786 heet het: *“der Capelle Sint Jans Klause genandt ist so in Unstand, dass es allenthalben durchregnet, und der Rektor kaum Mess leesen könne und gefahr des einsturzens vorhanden ist“*. Toen de bezitters van het patronaatsrecht (de De Liedels en de Van Aefferdens) daarop door de keurvorst, de hertog van Gulik opgeroepen werd hun plichten ten aanzien van de kapel na te komen, wezen zij er echter op dat zij nooit de grote noch de kleine tienden hadden genoten, dat de bedienaar van de kapel inderdaad verantwoordelijk was voor het (priester-)koor van de kapel, maar de gemeente voor het schip (Limburg's Jaarboek VI [1898/1899]). Aangezien ze dat met bewijzen konden staven, werd ook dienovereenkomstig besloten (Düsseldorf 22 augustus 1786). Daarop werd tot nieuwbouw van de kapel besloten. Op 10 maart 1790 vond de eerstesteenlegging plaats door pastoor Beumers van Waldfeucht, met assistentie van (de voorlaatste) rector Johann Joisten (1781-1798) en in aanwezigheid van burgemeester Johann Küppers en aannemer Peter Küppers. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden werd de Mis in een nabijgelegen schuur gehouden. Twee jaar eerder had men de beschikking gekregen over een nieuwe luidklok van 1966 pond. Die was op 19 mei 1788 gegoten en ruim een week later (27 mei) gewijd door deken Grippekoven van Susteren. Als peter en meter traden op de Sittardse kanunnik De Grein en Mevr. Leonards geb. de Vaes. De klok kreeg als namen mee: Lambertus, Rochus en Donatus. Als opvolger van rector Joisten trad in 1798 Peter Konrad Oidtmann (1743-1825) aan. Na de oprichting van de parochie Haaren (en het gereedkomen van de parochiekerk) in 1804 werd hij rector in zijn geboorteplaats Bocket waar hij in 1825 overleed. Slechts 34 jaar zou de in 1790 gebouwde kapel dienst doen, sinds 1804 dus als parochiekerk. Na het gereedkomen van de parochiekerk van Haaren in 1824 (op de - tot op de dag van vandaag bewaard gebleven - latei boven het deurportaal stond te lezen: *“HIER IST DIE KLUSER KIRCHE WO JOANNES PAPTIST PATRONER IST 1821“*) werd de Kloes door de parochie voor 1000 rijksdaalder aan baron Peter Willem de Liedel de Well (1772-1852) verkocht, eigenaar van de nabijgelegen Kitscherhof die danig in verval was geraakt. Die werd toen omgebouwd tot boerderij: het rectoraatshuis kreeg de bestemming pachterswoning, de kapel schuur. Het bijbehorende torentje werd in 1875 afgebroken; de oorspronkelijke leien dakbedekking werd bij die gelegenheid vervangen door een eenvoudig pannendak. Eind negentiende eeuw heet het: *“thans (wordt) de oude, eerbiedwaardige St. Jans Kluis tot heel wat minder verheven doeleinden gebruikt. Daar waar in vroeger dagen het H. Offer werd opgedragen staat thans eene dorschmaschine, welke bijwijlen het oude Godshuis op zijne grondvesten doet schudden en de sacristie is ingericht tot ... lezer schrik niet, tot bergplaats voor haksel (= kort gesneden stroo voor paardenvoeder)”* (Limburg's Jaarboek VI [1898/1899] blz.4). Aan de zuidoostkant van de voormalige kapel, boven het graf van zijn ouders, bouwde landbouwer Theodor Schreinemacher in 1888 een kapelletje. De hiervoor gebruikte stenen zouden afkomstig zijn van het in inmiddels in verval geraakte kasteel Annendael (Festschrift 1963 St. Johannes Schützenbruderschaft Haaren). Na de dood van Peter Willem de Liedel in 1852 kwam niet alleen de Kloeserhof (de voormalige kapel annex

rectoraatswoning) maar ook de Kitschermühle door vererving aan zijn Oostenrijkse neef Franz von Schloissnigg (1807-1877). Begin twintigste eeuw verkocht hij zijn goederen aan Eugène Haffmans (1864-1915) uit Helden (zie Roerkerknieuws 176). In het voorjaar van 1905 verkocht deze ze weer aan koopman Moritz Daniels uit Zons (D). Een jaar later is Wilhelm Kohl uit Raeren (B) eigenaar en in 1910 Karl Mackels uit Oberforstbach (D). Dan volgt een gedwongen verkoop ('Zwangsversteigerung'), waarbij zowel de hof als de molen separaat verkocht werden (Behrens: *die Kitschermühle* [1992] blz.35-36; zie ook Behrens: *die Sankt Jans Klus zu Haaren* [1992]). De stichting en ligging van deze kapel wordt ook wel in verband gebracht met de (in 1983 opgegraven) Romeinse (2^e en 3^e eeuw nChr.) en Merovingische grafvelden (430-750 nChr.) op de Achterste Voorst (Varst) en de nabijheid van de oude 'secundaire' Romeinse heerbaan van Jülich ('Iuliacum') naar de villa van Maasbracht en mogelijk zelfs tot Heel ('Catualium') aan de andere kant van de Maas. *"Hier zou na ruim vijf eeuwen begraven een kluis, of kluizenarij worden gesticht – 'in de plaats van een heidense cultusplaats' aldus suggereert een toelichting in het Duits. De kluis kreeg het 'patrocinium' van Johannes de Doper, maar zou teruggaan op een doopplek van het klooster van Berg in de Vroege Middeleeuwen"* (Slangen: basiliëboek [2016] blz.39). Zo'n doopplek was er van oudsher ook in Birgelen (de in 1867 afgebroken St. Lambertus Bergkirche). *"Sie war die älteste Kirche im Umkreis von 8 Stunden Fußmarsch diesseits der Rur. Auf den 'Birgelener Kirchpfaden' pilgerten die Christen von Venlo über Kaldenkirchen und Dülken, sowie von Erkelenz und Hückelhoven nach Birgelen"*.

Het 200-jarig bestaan van de parochiekerk van Haaren (St. Johannes der Täufer) wordt binnenkort, van 22 tot 24 juni a.s. samen met het 275-jarig jubileum van de plaatselijke St. Johannes Schützenbruderschaft (1749) gevierd, en wel tegen de achtergrond van de gebruikelijke 'Frühkirmes' die er altijd rond het feest van St. Jan Geboorte gevierd wordt.

Wit U ons financieel ondersteunen? Bij voorbaat dank!

Herkenbosch: NL 52 RABO 0121 402 088 t.n.v. kerkbestuur St. Sebastianus

Melick: NL 40 RABO 0133 000 400 t.n.v. kerkbestuur St. Andreas

Montfort: NL 39 RABO 0134 704 126 t.n.v. kerkbestuur H. Catharina

St. Odiliënberg: NL 79 RABO 0138 1180 00 tnv kerkbestuur HH. Wiro, Plechelmus en Otgerus

Posterholt: NL 06 RABO 0142 301 760 t.n.v. kerkbestuur St. Matthias

Vlodrop: NL 10 RABO 0154 600 512 t.n.v. kerkbestuur St. Martinus

Tot slot

Aan- en afmelding voor deze nieuwsbrief kan via: clustersecretariaat@roerkerken.nl

Jos. L'Ortye (Posterholt), pastoor, tel. 40 12 21 - pastoor@roerkerken.nl

Paul Hamans (St. Odiliënberg), assistent, tel. 527 825 - p.hamans@roerkerken.nl

Gerard Sars (St. Odiliënberg), diaken, tel. 537 765 - g.sars@roerkerken.nl

Rim Mom (Montfort), diaken, tel. 542 154 - r.mom@roerkerken.nl

Bert Venner (Roermond), diaken, tel. 320 215 - b.venner@roerkerken.nl

Lian Overbeeke (Posterholt), catechiste, tel. 06 – 526 20 245 - l.overbeeke@roerkerken.nl

Parochiebureau Herkenbosch, tel. 520 672 - sebastianus@roerkerken.nl

Parochiebureau Melick, tel. 537 965 - andreas@roerkerken.nl

Parochiebureau Montfort, tel. 543 127 - catharina@roerkerken.nl

Parochiebureau St. Odiliënberg, tel. 531 384 - otgerus@roerkerken.nl

Parochiebureau Posterholt, tel. 400 275 - matthias@roerkerken.nl

Parochiebureau Vlodrop, tel. 401 207 - martinus@roerkerken.nl